

**Van Schipborg
naar Lausanne**

Van Schipborg naar Lausanne

Over het leven van Jan Dijkema

Carl Mureau & Jan Dijkema

NOORDBOEK-VAN GORCUM

© 2024 Carl Mureau en Jan Dijkema | uitgeverij Noordboek-Van Gorcum

Omslag & Boekverzorging: Mariska Oosterhuis
Foto omslag: Martin de Jong

ISBN 978 90 2326 024 0
NUR 680 | 693

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van uitgeverij Noordboek-Van Gorcum, postbus 234, 8400 AE Gorredijk, Nederland – info@noordboek.nl.

De uitgeverij heeft ernaar gestreefd alle copyrights van de in deze uitgave opgenomen illustraties te achterhalen. Aan hen die desondanks menen alsnog rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met uitgeverij Noordboek.

Noordboek-Van Gorcum is onderdeel van
20 leafdesdichten en in liet fan wanhoop bv

www.noordboek.nl/van-gorcum

Inhoud

Inleiding	7	Afscheid als gedeputeerde met een fraai <i>liber amicorum</i>	112
UIT HET HART GEGREPEN (I)		Na GS: RBA, ISU, ILO, RAAK en Fietsplatform	118
De liefde voor Roelie	11	Gastheer van vier generaties koningshuis	124
VERHALEN UIT HET SCHAATSEN (I)		VERHALEN UIT HET SCHAATSEN (II)	
Liefde voor het schaatsen	17	Tropenjaren bij de KNSB	128
Van Albertville t/m Beijing: negen keer Olympische Spelen	25	Razendsnelle entree en rustige opmars in de ISU	137
Op bezoek bij paus Franciscus in het Vaticaan	37	De sponsordeal met Essent	147
Sven en Ireen: opkomst, glorie en afscheid	41	Internationalisering: Centers of Excellence	152
Olympische Orde en andere onderscheidingen	45	De eeuwige roep om vernieuwing	157
UIT HET LAND VAN BARTJE/JAMPIE		Incidenten: van de kickfinish tot een ingetrapte deur	165
Jampie: opgroeien als boerenzoon in Drenthe	50	De coronapandemie	171
Verliefd, getrouwd, student Sociologie	58	Joan Haanappel en het kunstrijden in Nederland	177
Politiek activist: op de bres voor een betere wereld	62	Openlucht of overdekt? Als het maar duurzaam is	181
Het Witte Huis: arbeiders verheffen	68	Historie ISU en een Ode aan de Onbekende Vrijwilliger	186
UIT HET POLITIEKE LEVEN		UIT HET HART GEGREPEN (II)	
De jongste gedeputeerde van het land	73	De zoons Dijkema: Edward en Olav	192
De ruilverkaveling van Tubbergen als vuurdoop	79	De liefde voor Noorwegen: terug naar Fagernes	198
Werkloosheid te lijf op onorthodoxe wijze	84	Vief en vitaal, met dank aan sport en medische wetenschap	206
Vechten voor de wederopbouw van Twente	89	Een voorrecht: 'Ik heb altijd kunnen doen waar mijn hart ligt'	214
Fietsen, kanoën en overnachten in een trekkershut	94	TEN SLOTTE	
De blik op het buitenland	102	Dankwoord van Jan	222
Energie: besparen en verduurzamen	107		

Inleiding

Als je tien mensen op straat vraagt of ze Jan Dijkema kennen, heb je buiten Tubbergen en Annen weinig kans op een positief antwoord. Met een beetje geluk vind je in Heerenveen, Deventer, Enschede of Zwolle een schaatsfan of liefhebber van de politiek die hem kent. Waarom dan toch een boek over deze man?

Allereerst omdat Jan Dijkema een enorme berg bestuurswerk heeft verricht binnen de schaatswereld. Eerst binnen de nationale schaatsbond KNSB, daarna bijna dertig jaar bij de Internationale Schaatsunie (ISU). Hij bereikte de hoogste stoel bij de ISU, waarvan hij zes jaar (2016-2022) voorzitter was. Alleen dat al is een bijzondere prestatie.

In honderdvijftig jaar geschiedenis van de georganiseerde sport zijn niet veel Nederlanders hoogste baas geworden van een olympische-sportfederatie. Pim Mulier (1892-1895) en Gerrit van Laer (1937-1945) gingen Jan voor bij de ISU. Enkele (oud-)voorzitters zijn prins Bernhard (paardensport, FEI, 1954-1964), Jan de Vries (zwemmen, FINA, 1956-1960), Adriaan Paulen (atletiek, IAAF, 1976 – 1981) Hein Verbruggen (wielrennen, UCI, 1991-2005), Els van Breda-Vriesman (hockey, FIDE, 2001-2009) en Boris van der Vorst (boksen, World Boxing, 2023-...).

Jan bevindt zich in select gezelschap. Het grote publiek weet misschien

niet wie hij is, binnen het schaatsen is zijn naam als *mister President* van de ISU wereldwijd bekend. Wat weer weinig mensen in de schaatswereld weten, is dat Jan als openbaar bestuurder reeds ruimschoots zijn sporen had verdiend voordat hij in 1994 bij de ISU begon.

Afgestudeerd als socioloog en zeer actief binnen de PvdA, werd hij in 1978 (33 jaar oud) de jongste gedeputeerde van ons land. In Overijssel bestierde hij de portefeuille Economische Zaken, Landbouw, Energie en Toerisme. Een functie die hij zestien jaar lang vol elan vervulde. Zijn grootste successen: de wederopbouw van de economie in Twente en de bevordering van actief toerisme in heel Overijssel.

Mensen die indertijd met Jan te maken hebben gehad, zijn hem mogelijk uit het oog verloren toen hij de politiek inruilde voor de sportwereld. Dat maakt dit boek voor twee grote doelgroepen interessant. Als je alles achter elkaar zet, van de ruilverkaveling in Tubbergen (1979) tot de schaatsbubbel in coronatijd (2021), dan heeft Jan Dijkema een hoop bereikt om trots op te zijn.

Jan past er zelf voor om dat woord (trots) in de mond te nemen. Maar hij ontving niet voor niets enkele hoge onderscheidingen. Het IOC gaf hem de Olympische Orde en voor zijn werk als gedeputeerde werd Jan zelfs al op 44-jarige leeftijd benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

Waarom komt dit boek nu uit, in 2024? Omdat er een mijlpaal aan zit te komen. Jan hoopt op 23 september tachtig kaarsjes van zijn verjaardagstaart te mogen uitblazen. Bij het bereiken van die leeftijd wil hij zelf graag in een boek vastgelegd zien wat hij in zijn werkzame leven allemaal heeft gedaan. Hij legt ook graag uit waaróm hij die werkweken van zeventig tot tachtig uur heeft gemaakt, wat zijn grootste drijfveer was. Jan geeft ook een kijkje in zijn privéleven, om duidelijk te maken hoe hij het volhield van 1970 tot 2022. Pas sinds twee jaar is hij met pensioen.

Jan en ik kennen elkaar sinds 2010, het jaar dat ik schaatsverslaggever werd voor het Algemeen Dagblad. Hij was net gekozen als vice-voorzitter van de ISU. We kwamen elkaar vaak tegen rond de mooiste ijsbanen van de wereld en maakten dan een praatje. Verzoeken om interviews sloeg Jan altijd af, op één keer na. Hij opereerde het liefst low profile: het nieuws lag immers op het ijs.

Vanaf 2017 werk ik bij KNSB, de Nederlandse schaatsbond. In die nieuwe rol zie je achter de schermen pas goed wat er allemaal komt kijken bij het organiseren van wedstrijden op het ijs. We bleven elkaar ontmoeten, uiteraard. Niet meer als journalist en bobo, die op gepaste afstand van elkaar opereren, maar als perschef en ISU-president, die bijdragen aan het teamwork dat nodig is bij de organisatie van grote schaatsevents.

Het wederzijdse respect was altijd aanwezig. Toen Jan vorig jaar het plan opvatte voor zijn boek vroeg hij mij om het te schrijven. Het antwoord was ja. Een goede blik op zijn cv vóór het schaatsen leerde dat we terug konden naar Boer Koekoek, het Land van Bartje, de Koude Oorlog en de spannende jaren tachtig. We zouden naadloos kunnen overgaan naar Ard & Keessie, Sven & Ireen, een hele reeks Olympische Spelen en alles wat schaatsen boeiend maakt. Voldoende stof om over te schrijven.

Het researchwerk bestond vooral uit het doorspitten van enorme hoeveelheden krantenknipsels die in huize Dijkema zijn verzameld. Alleen al van zijn periode als gedeputeerde (1978-1994) heeft echtgenote Roelie ons 61 plakboeken achtergelaten. Thuis in Tubbergen in Twente (en Ulnes in Noorwegen) lag nog veel meer historisch materiaal, in mapjes of op losse stapels. Wat daar ontbrak, viel terug te vinden via het internet.

Aan de hand van dit archief hebben we acht dagen interviews gehouden. De helft van die sessies vond plaats bij Jan thuis in Tubbergen. Eén dag wandelden we door zijn lieflijke geboortestreek, gelegen in het Nationaal Park Drentsche Aa. Drie dagen brachten we door in Noorwegen, toerend in Jans Saab door een poolachtig winterlandschap.

Het schrijfwerk vond plaats in dit natte voorjaar, met dank aan de KNSB voor het verlenen van het noodzakelijke verlof. Het resultaat is niet een complete biografie, maar wel een bundel met 34 opmerkelijke verhalen uit het rijke leven van Jan Dijkema. Ze schetsen samen een gevarieerd beeld van een periode die begint in de roerige jaren zestig. De verhalen geven een inkijkje in zowel de schaatssport als de wereld van politiek en economie.

Over economie gesproken: hier volgt een korte toelichting voor de jonge lezers. Omdat het boek een periode van meer dan een halve eeuw beschrijft, zijn guldens en euro's naast elkaar gebruikt. Bij de invoering van onze huidige munt in 2002 was 1 euro 2,20 gulden waard. Ofwel: 1 gulden was 0,45 euro.

Het boek laat zien wat Jan Dijkema in al die jaren als bestuurder heeft gedaan. Wie een vooroordeel heeft over bobo's, van witte mannen die hechten aan glamour en pluche, moet dit boek zeker lezen. Als er één drijfveer is geweest voor Jans werk binnen de ISU, dan is het wel zijn onbegrensde liefde voor de schaatssport. Die is niet geacteerd, maar juist oprecht en diepgeworteld in zijn nog fitte lijf.

In de media is heel veel óver hem bericht, in dit boek vertelt Jan zijn verhaal. Het verhaal van Jampie, de boerenzoon uit Drenthe, die het schopte tot ISU-voorzitter in Zwitserland. Van Schipborg naar Lausanne. Veel leesplezier!

Carl Mureau

De liefde voor Roelie

In dit boek met verhalen uit het leven van Jan Dijkema móet het eerste hoofdstuk wel over Roelie gaan. Achter elke succesvolle man staat immers een sterke vrouw. Roelie Beukinga is zijn jeugdliefde, de vrouw van zijn leven. Als pubers leren ze elkaar kennen op dansles. Ze blijven 56 jaar samen, waarvan 51 jaar als echtpaar. In 2017 overlijdt ze. Jan mist haar nog elke dag. ‘Roelie is, naast mijn kinderen en kleinkinderen, het beste dat me is overkomen in mijn leven.’

‘Ik zie haar nog dansen. De foxtrot, wals en tango,’ vertelt Jan met een glimlach. Hij gaat in gedachten terug naar 1960, ze zijn dan vijftien jaar oud. Dansles bij café Schuiling in Annen. ‘Stijldansen was cultuur, dat hoorde bij je opvoeding. De foxtrot was het populairst. Roelie was de beste danser van ons tweeën, zij was ook het meest muzikaal, heeft nog een poos pianoles gehad. Ik redde me wel als danser, al was ik geen Fred Astaire. Maar de foxtrot kan ik nog altijd, die verloor je niet.’

Op de dansvloer slaat de vonk over. Wederzijds. Jan en Roelie hebben twee jaar verkering als ze in 1963 samen zes weken op fietsvakantie gaan. Toeren door België, Frankrijk, Luxemburg en Duitsland. Zo leer je elkaar meteen goed kennen. Jan en Roelie zijn vrij snel zeker van hun zaak: sa-

Jan en Roelie op de dansvloer (1963).

Jan en Roelie op hun huwelijksdag,
23 december 1965.

men willen ze wel een toekomst opbouwen. Wat en waar het leven hen gaat brengen, daarvan hebben ze nog geen idee.

De wortels van Jan Dijkema en Roelie liggen in Aa en Hunze, een platelandsgemeente in het noordoosten van Drenthe. Jan wordt op 23 september 1944 als boerenzoon geboren in Schipborg, een dorp met 600 inwoners. Roelie komt op 18 mei 1945 ter wereld in Annen, een dorp verderop, dat 3600 inwoners telt. Haar vader verdient de kost in de wegenbouw en heeft een klein land- en tuinbouwbedrijf.

Als zij de mulo heeft afgerond, volgt Roelie in Assen een opleiding tot lerares in het nijverheidsonderwijs. Maar lesgeven op een Huishoudschool lijkt haar toch niet je dat. Ze vindt, na een opleiding daartoe, werk als secretaresse bij een regionale directeur van het ministerie van Landbouw in Groningen. Met haar baas kan ze lezen en schrijven, zelfs in exotische talen. Uit ergernis over een Friese consulent die consequent in het Fries correspondeert, laat hij Roelie een keer een antwoordbrief tikken in het Maleis, de taal die hij in een vorige baan in Nederlands-Indië heeft geleerd. Jan: 'Daarna hebben ze nooit meer een brief in het Fries ontvangen.'

Roelie bakt olieballen in Ulnes (1994).

Getrouwd

Op 23 december 1965 trouwen Jan en Roelie. Ze wonen dan in een knus arbeidershuisje in Lageland, even buiten de stad Groningen. Jan studeert en ontvangt een beurs, Roelie is dan kostwinner. Samen runnen ze mede de supportersvereniging van de voetbalvereniging VV Annen: hij als voorzitter, zij zorgt voor de administratie. Zij ontpopt zich dan reeds tot zijn 'steun en toeverlaat'.

Roelie doet zelf aan handbal, fietst en wandelt graag. Ze blinkt vooral uit met naald en draad, breipen en wol. Ze breidt de mooiste Noorse truien uit het hoofd, zonder patroon. Ze borduurt, doet aan kantklossen en maakt kleding. Haar droom is om een eigen winkel te beginnen, gespecialiseerd in handwerkartikelen. Daartoe volgt ze ook diverse opleidingen. 'Ze had alle papieren op zak, maar die winkel heeft ze toch niet gedaan,' vertelt Jan. 'Omdat ik een drukke baan had en veel weg was, koos zij bewust voor het huishouden en de zorg voor de kinderen.'

In 1970 wordt zoon Edward geboren, in Harbrinkhoek, waar ze dan net wonen. Tweeënhalf jaar later volgt Olav. Eind 1977 verhuizen ze naar

Tubbergen, waar Roelie zich al snel thuisvoelt. Zij stort zich volledig op de opvoeding van hun twee zoons. Maakt het ontbijt, luistert naar hun verhalen als ze 's middags uit school komen, brengt ze naar de judo en voetbal en staat als een echte, ouderwetse moeder altijd voor hen klaar.

Anner Oel

Roelie is er niet alleen voor haar jongens, ze steunt ook Jan met raad en daad. Die is altijd aan het werk, maakt gerust weken van zeventig tot tachtig uur. Hij is veel van huis, reeds als gedeputeerde (1978 – 1994) en zeker daarna, wanneer hij voor de Internationale Schaatsunie (ISU) de hele wereld rondreist. Soms gaat Roelie mee, want zij houdt ook van de schaatssport, meestal blijft ze in Tubbergen, waar zij zorgt voor een stabiel thuisfront.

Als Jan ergens mee worstelt, vindt hij bij Roelie altijd een luisterend oor en adequaat advies. 'We waren een twee-eenheid, bespraken alles met elkaar en waren heel vaak dezelfde mening toegedaan,' zegt hij. 'Alles wat ik maatschappelijk heb kunnen doen, was zonder Roelie onmogelijk geweest.'

Wie in Annen geboren wordt, zoals Roelie, draagt met trots de bijnaam *Anner Oel*. Oel is Drents voor 'uil', een dier dat bekendstaat om zijn wijsheid. 'Dat was Roelie ook: het prototype van een uil, een wijze vrouw. Een vrouw van weinig woorden, maar met ongelooflijk veel inhoud. Bedachtzaam en rustig, wat heel toepasselijk ook de betekenis is van het Noorse woord *rolig* (spreek uit: roelie).'

Noorwegen

De liefde voor Noorwegen speelt in het leven van de Dijkema's een grote rol. Sinds 1992 hebben ze een vakantiehuis in Ulnes, halverwege Oslo en Bergen. In de zomer, rond Pasen en in de kerstvakantie zijn ze daar te vinden, ze genieten van de natuur, het prachtige uitzicht én het goede gezelschap dat geregeld langskomt. In het gastenboek dat ze bijhouden in Ulnes barst het van de foto's van gezellige maaltijden en iedereen bedankt Roelie voor haar getoonde kookkunsten. Van haar kerstdiners maakt ze een waar feest, compleet met mooie menukaarten.

'Koken kon ze als geen ander,' zegt Jan. 'Een kwartier voor het avondeten wist ze nog niet wat ze zou maken. Even later stond weer een culi-

Jan en Roelie plukken bessen (multer) in Noorwegen (2003).

naire verrassing op tafel. Elke dag iets anders, een echte keukenprinses! *24Kitchen* was dan ook een van haar favoriete tv-kanalen.' Hij omschrijft zijn vrouw als 'een huismus', in de goede zin van het woord. 'Roelie vond het geen straf om thuis te zijn. Ze was een fantastische moeder voor Edward en Olav, en een trotse oma voor onze vier kleinkinderen: Sacha, Ruben, Solange en Daniel.'

Auto-immuunziekte

Het valt hem zwaar om in de verleden tijd te moeten spreken over de vrouw met wie hij meer dan een halve eeuw lief en leed heeft gedeeld. De laatste acht jaar daarvan zijn moelijk geweest. In 2009 valt Roelie zomaar met haar fiets. Jan: 'Het gebeurde hier thuis. Recht vanaf de oprit viel ze, aan de overkant van de straat, omdat ze haar evenwicht verloor. Toen werd manifest dat ze wat mankeerde.'

Het duurt bijna twee jaar voordat artsen in het Universitair Medisch Centrum Groningen (UMCG) na talloze onderzoeken ontdekken waar-

aan Roelie lijdt: *neurosarcoidose*, een zeldzame auto-immuunziekte. Jan: 'Het was een heel vervelende periode, waarin ze heel veel moest overgeven en altijd doodmoe was. Zo moe! Op een gegeven moment was dat wel onder controle, dankzij een nieuw, duur medicijn. Maar toen kreeg ze baarmoederkanker, met uitzaaiingen en later ook vocht achter de longen. Daaraan is ze in april 2017 overleden.'

Acht jaar lang is Jan mantelzorger voor zijn vrouw geweest, naast zijn werk als (vice-)voorzitter van de ISU. 'Als ik weg was, zorgde ik ervoor dat zij niet alleen thuis was. Olav kwam vanuit Noorwegen, of Edward was hier. Ze had een goede vriendin die er ook veel was. En in het dorp waren ook vrouwen die hier vaak kwamen. Dus ze was nooit alleen. Maar het was een zware tijd, aan het eind zat ik fysiek echt aan mijn limiet.'

Dat einde nadert als Jan voor het Wereldkampioenschap kunstrijsen in Helsinki verblijft. Hij komt direct na de ISU-councilmeeting voorafgaand aan dat WK, terug naar huis en gaat met Roelie naar Groningen, waar zij wordt opgenomen in het UMCG. Als verdere behandeling zinloos blijkt, gaat ze terug naar Tubbergen, waar ze veertien dagen later overlijdt. Thuis, precies zoals ze zelf wil. Jan zet in de woonkamer bij haar sterfbed een vaas met daarin 56 rode rozen. Naaste familie, buren en vrienden komen daar afscheid nemen. Haar uitvaart op 14 april 2017 heeft Roelie tot in detail voorbereid. De urn met haar as wordt bijgezet op de algemene begraafplaats in Anloo, onder een marmeren hart met de tekst '*A rose is forever*'.

'Rozen waren haar favoriete bloemen,' zegt Jan, als we op een oktoberdag samen over de begraafplaats wandelen. Dat doet hij geregeld, af en toe met kinderen en kleinkinderen, maar vaak ook in zijn eentje. Om verse rozen te brengen en dicht bij haar te zijn, keert hij dan terug naar hun geboortestreek: Anloo ligt in een driehoek met Schipborg en Annen. 'Ze is veel te vroeg overleden, was pas 71. Roelie was een heel lieve en zeer zorgzame vrouw. Ik koester wat we samen hebben gehad. Ze is, naast de kinderen en kleinkinderen, het beste dat me overkomen is in het leven. Engelen bestaan!'

Liefde voor het schaatsen

Wie zoals Jan Dijkema 31 jaar als bestuurder werkzaam is in de schaatswereld, moet ook wel een beetje van die sport houden. Dagenlang ben je op pad om, veelal achter de schermen, ervoor te zorgen dat die wedstrijden soepeltjes verlopen. En gaat het mis, dan sta je plots volop in de schijnwerpers. Welnu, met die liefde voor het schaatsen zat en zit het bij Jan wel goed. ‘Ik heb echt een intrinsieke betrokkenheid bij de sport.’

‘Vraag Jan naar zijn vroegste herinnering aan schaatsen en hij is meteen terug in zijn kindertijd. In het Drentse dorpje Schipborg, niet ver van Assen, groeit hij op. ‘Achter onze boerderij liep een sloot. Daar heb ik leren schaatsen. Op houtjes. Achter een stoel, zoals dat toen ging. Ik zie mezelf nog gaan. Ik leerde snel en deed het graag. We hebben heel wat af geschaatst in mijn kindertijd. We speelden op een vennetje soms ook ijs-hockey. Dan pakten we een stok uit de struiken en een dennenappel diende als puck. Er lag elke winter wel natuurijs, je kon altijd schaatsen. Net als nu nog in Noorwegen, had je vroeger ook in Nederland gewoon fatsoenlijke winters. In ons eerste huisje in Lageland (bij Groningen) zaten we ooit een week lang ingesneeuwd...’

Als het even kan, trekt Jan er in zijn jonge jaren op uit om toertochten te

rijden. Niks mooiers dan glijden over zwart ijs, tussen de berijpte weilanden door, of langs het pittoreske Giethoorn. ‘Daar heb je de Nederlands-Venetiëtocht, ruim 50 kilometer, die ik diverse keren heb gereden. Later (in 1991, CM) mocht ik daar als gedeputeerde nog eens een startschot lossen en de prijzen uitreiken. Yep Kramer was de winnaar die dag.’

In de jaren zestig van de vorige eeuw is het kortebaanschaatsen erg populair. Sprinten op natuurijs, op een recht eind van 160 meter. In het noorden van het land organiseren ijsclubs vele wedstrijden, met geldprijzen of premies in natura, zoals vlees van de plaatselijke slager. Jan neemt ook aan wedstrijden deel, maar valt nooit in de prijzen. Hij gaat steevast samen met zijn broer Johannes, die meer talent heeft. ‘Die heeft zelfs Harm Kuipers (de latere wereldkampioen allround, red.) nog eens verslagen in een rechtstreeks duel. Mijn vader ging vaak mee als we een wedstrijd reden, hij was een fanatiek supporter en juichte ons luidkeels toe.’

Henk van der Grift

Jan volgt in die tijd de schaatssport reeds op de voet. In 1961 wordt Henk van der Grift wereldkampioen allround in het Zweedse Gothenburg. Het

Roelie (rechts) ontmoet in Fagernes Kees Verkerk en diens toenmalige vriendin Britt Karin (1968).

is voor het eerst sinds 1905 (Coen de Koning) dat een Nederlander die titel pakt. 'Ik herinner het me nog als de dag van gisteren. Op mijn studeerkamer in Annen, waar we toen woonden, zat ik op mijn knieën voor de radio. We luisterden naar het rechtstreekse verslag van Dick van Rijn, met zijn gezwollen stem. De ontknoping was enorm spannend. Henk, die later een vriend van me werd, versloeg de Rus Viktor Kositsjkin op het nippertje. Ik had de tranen in mijn ogen van ontroering.'

In de jaren die volgen, breekt het tijdperk van Ard en Keessie aan. Jan is stiekem iets meer fan van Kees Verkerk, de stylist, dan van Ard Schenk, het krachtmens. Maar voor beiden heeft hij bijzonder grote waardering. Als fanatiek supporter stapt hij in bus, trein, boot of vliegtuig om ze in binnen- en buitenland aan te moedigen bij EK's en WK's. 'Dat was niet zo heel bijzonder hoor. Hele volksstammen deden dat. Schaatsen was toen al enorm populair.'

In zijn middelbareschooltijd verzamelt Jan, als toegewijd sportliefhebber, handtekeningen van bekende sporters. Niet alleen schaatsers, maar ook motorcoureurs, die jaarlijks te benaderen zijn bij de TT van Assen, die hij dan samen met het hele gezin-Dijkema en later ook met Roelie bezoekt. De Friese schaatslegende Jeen van den Berg verzoekt hij per brief om een handtekening. 'Die kreeg ik netjes via de post thuis gestuurd.'

De liefde voor het schaatsen bloeit helemaal op als Jan in de zomer van 1968 op rondreis door Noorwegen zijn favoriet ontmoet. Op de camping in Fagernes, halverwege Oslo en Bergen, raken Jan en zijn vrouw Roelie aan de praat met familie van ene Britt Karin. Zij is dan het vriendinnetje van Kees Verkerk, die toevallig ook net in Fagernes vakantie viert. 'Zij regelde een ontmoeting en dat was logisch: wij waren fans.' Het contact met Kees (en later ook Ard) wordt hartelijk en Britt Karin wordt zelfs een huisvriendin van de Dijkema's.

Bislett en Ullevi

Wanneer precies zijn eerste buitenlandse schaatstrip is geweest? 'Dat was het WK Allround van 1971 in het nieuwe Ullevi-stadion in Gothenburg. Ard Schenk werd wereldkampioen, hij won drie afstanden en verbeterde twee wereldrecords: 15.01,6 op de 10 kilometer en een puntentotaal van 171.130.'

Daags voor het WK in Bislett (1983) poseert de Nederlandse kernploeg voor zijn fans, onder wie Jan Dijkema. Vlnr: Yep Kramer, Frits Schalijs, Robert Vunderink, Hilbert van der Duim en Hein Vergeer.

In die jaren zijn Bislett (in Oslo) en Ullevi de stadions waar het allemaal gebeurt, of in eigen land Deventer en Heerenveen. De ijsbanen zijn dan nog onoverdekt, in Bislett wordt geschaatst op natuurijs en in plaats van rode bolletjes markeren sneeuwranden de bocht. In die old school stadions zorgen tienduizenden mensen voor een heksenketel bij internationale kampioenschappen. Als het even kan, zit of staat Jan op de tribunes, samen met vrienden en/of zijn vrouw Roelie.

In die tijd – de jaren zestig en zeventig – legt hij al de eerste contacten met bondsbestuurders, wat handig is als je toegangskarten wilt bemachtigen. Zo heeft Jan, die voor onderzoek (sociologie: arbeidsverhoudingen in Noorwegen) tijdelijk in Oslo woont, goede ingangen bij de Noorse schaatsbond. ‘Die hebben bij het WK van 1983 in Bislett nog een ticket voor me geregeld waarbij ik gewoon op de strobalen langs de baan kon zitten. Dichterbij kun je niet komen. Een geweldige sfeer, met dat oergeluid van de Noren op de Store Stå-tribune en al die schreeuwende supporters om je heen.’

In het Zwitserse Davos maakt hij, als het WK aldaar wordt afgelast, in

1977 kennis met KNSB-voorzitter jonkheer Quarles van Ufford. ‘Dat WK ging niet door, omdat het te warm was. Zaten we voor niks in Zwitserland. De KNSB heeft het toen razendsnel opgepakt en ervoor gezorgd dat het WK een week later alsnog kon doorgaan in Heerenveen.’ Jan is erbij, dat mag duidelijk zijn. ‘Quarles van Ufford heeft me aan een kaart geholpen.’

Rondetijden

Jan is een meeschrijvende supporter, eentje die nauwgezet de rondetijden bijhoudt. ‘Dat deden er velen, inclusief de Noorse koning Olav, een echte liefhebber.’ Uit het hoofd rekt Jan razendsnel uit hoeveel voor-sprong of achterstand rijders hebben in een allround-toernooi. ‘Jongelui zouden dat nu niet meer kunnen. Ik had een zwak voor getallen. Nee, tegenwoordig schrijf ik niet meer mee, alles is live uitstekend te volgen via de beeldschermen in de stadions. Je ziet het meteen voor je neus verschijnen.’

Het mag duidelijk zijn dat de schaatssport niet nieuw voor hem is, als Jan in 1991 toetreedt tot het hoofdbestuur van de KNSB. ‘Ik heb echt een intrinsieke betrokkenheid bij de sport. Er zijn bestuurders die weinig meekrijgen van de wedstrijden die ze bijwonen. Dat zou ik niet kunnen. Ik wilde liefst alle ritten volgen. Bij de World Cups was je hele dagen in de weer en moest je altijd scherp zijn, daar deed ik bij wijze van spreken het licht uit. Maar ik zorgde er wel voor dat – als het eventjes kon – ik in elk geval de belangrijkste ritten kon zien.’

Hij kon en kan nog altijd blij worden van spannende man-tegen-man-gevechten (of vrouw tegen vrouw) op het ijs. ‘Een 10 kilometer vind ik prachtig. Waar anderen in slaap zeggen te vallen, zit ik te genieten.’ De schaatsvolger Jan Dijkema komt in de loop der jaren wel aan zijn trekken. ‘Die liefde voor het schaatsen is ook doorslaggevend. Anders houd je het zo lang niet vol.’

Voetbal

Stel nu dat niet de KNSB in 1991 bij hem had aangeklopt, maar de voetbalbond KNVB, zou hij dan ook ja hebben gezegd? ‘Dat had gekund. Als het op mijn pad was gekomen, had ik het misschien wel gedaan. Voetbal is ook een leuke sport, een teamsport, ik heb het zelf ook gedaan.’

Jan trekt het liefst zelf de schaatsen aan om op natuuris tochten te maken, zoals hier in de Weerribben (1986).

Jan staat in Noorwegen op de ski's, terwijl in Nederland de Friese Elfstedentocht wordt verreden (1985).

En de hockeybond KNHB, of wielrenunie KNWU?

‘De hockeybond zou ik zeker niet gedaan hebben. Je moet wel iets met een sport hebben. Bij de KNWU twijfel ik, want ik hou ook van wielrennen. Ik was in 2016 nog bij de Spelen in Rio, als gast van het IOC, waar ik in het bijzonder de wegwedstrijd wilde bijwonen. Helaas kwam ik hopeeloos vast te zitten in het verkeer. Om het koersverloop te volgen, belde ik mijn vrouw in Nederland... Wat een chaos. Uiteindelijk kwam ik nog net op tijd voor de finish en huldiging van olympisch kampioene Anna van der Breggen. Zelf ben ik overigens meer een toerfietser. De KNWU was dus een twijfelgeval geweest, als de vraag was gekomen.’

En als de keuze was geweest: KNSB of KNVB?

‘Dan zou het schaatsen zijn geworden. Schaatswedstrijden, daar geniet ik altijd van. Jawel, voetbal kan ook heel mooi zijn om naar te kijken. Maar hoe vaak zie jij nu nog een leuke voetbalwedstrijd? Het is vaak slaapverwekkend, zeker tot nu toe bij het huidige Nederlands elftal. Geld maakt veel kapot. Wat ik wel mooi vind, is als ergens een hecht team wordt gesmeed, dat samen tot goede prestaties komt. Zoals nu weer bij FC Twente. Ze werken met een begroting die niet vergelijkbaar is met die van Ajax,

PSV of Feyenoord. Om zo'n team optimaal te laten presteren, dat kost enorm veel energie, maar het kan wèl. Daar kan ik van genieten.'

Hij noemt FC Twente niet voor niks: dat is zijn cluppie. Jan is een geboren en getogen Drent, maar woont al sinds 1977 in Tubbergen, niet ver van Enschede. In die stad staat de Grolsch Veste, het voetbalstadion van FC Twente, en op een steenworp afstand de Ijsbaan Twente. Bij de totstandkoming van die schaatsaccommodatie speelt Jan ook een serieuze rol. Als oud-gedeputeerde van Overijssel (1978 – 1994) en (sinds 1994) bestuurslid van de Internationale Schaatsunie (ISU) geldt hij als een zwaargewicht, met uitstekende contacten, die ze bij de ijsbaanlobby prima kunnen gebruiken. 'Dat was een interessante tijd, waarin we samen mooie dingen hebben bereikt,' zegt Jan. In 2008 opent Ijsbaan Twente zijn deuren.

Eerst als supporter en later als bestuurder heeft Jan driekwart van zijn leven in de schaatssport doorgebracht. Hij heeft in die tijd duizenden mensen ontmoet, handen geschud, medailles omgehangen, boeketten uitgereikt en toosts uitgebracht. Zijn uit het schaatsen ook vriendschappen ontstaan? Jazeker, blader maar eens door het gastenboek van de Dijkema's in Ulnes, waar onder anderen collega-bestuurder Jan Charisius jaarlijks op bezoek kwam. 'Maar echte vrienden zijn er niet zo veel,' zegt Jan. 'Met de sporters en coaches heb ik wel altijd goede verhoudingen gehad, omdat ze zien dat jij op de bres staat voor hun belangen. Je bent altijd inhoudelijk in de weer en in het algemeen was er altijd respect over en weer.'

Elfstedentocht

De hoogtepunten uit het schaatsen komen in het volgende hoofdstuk ruimschoots aan bod. Wat is eigenlijk Jans grootste teleurstelling die met schaatsen te maken heeft?

'Dat ik door mijn liefde voor Noorwegen nooit heb kunnen deelnemen aan de Elfstedentocht. Toen die na 22 jaar weer doorging in 1985 zat ik net in Lillehammer. Ik was daar uitgenodigd om een lezing te geven over democratisering van het bedrijfsleven, mijn deskundigheid. Daar had ik een paar dagen skiën aan vastgekoppeld. Roelie belde me dat de Elfstedentocht eraan kwam. Maar ik had juist daarvoor, thuis bij de rector van de Nansenskolen waar ik logeerde, op de Noorse TV gezien dat er in Nederland een dooiaanval in aantocht was. Het zou zo'n vaart niet lopen, dacht ik. Bo-

vendien: als ik mijn ticket moest wijzigen om eerder terug te vliegen, kostte dat al gauw duizend gulden en dat was zeker in die tijd een smak geld.'

Jan besluit gewoon in Noorwegen te blijven... en is daar nu nog rouwig om. Want de dooi valt mee en de Elfstedentocht gaat door. Evert van Bent-hem gaat winnend over de Bonkevaart en Jan Dijkema staat op de lange latten in Lillehamer. 'Er zijn niet zo veel dingen waar ik achteraf spijt van heb, maar dit is er wel eentje.'

Als de Tocht der Tochten een jaar later weer wordt verreden, beweegt Jan hemel en aarde om aan een startbewijs te komen. Zijn contacten in Friesland kunnen helaas niks voor hem betekenen. Wie niet deelnam in 1985 en nog geen lid is van de Vereniging De Friesche Elf Steden heeft in 1986 pech. Jans verzoek van 30 december 1985 om lid te worden, is afgewezen, omdat de vereniging strikt vasthoudt aan een ledenstop.

Jan legt zich daar niet zomaar bij neer. Als ook de Tocht van 1986 zonder hem is verreden, schrijft hij een persoonlijke brief aan voorzitter Sipkema, waarin hij suggesties doet om toch meer schaatsliefhebbers de kans op deelname te geven. 'Persoonlijk geef ik sterk de voorkeur aan het opheffen van de ledenstop en het hanteren van een systeem van uitloting indien meer deelnemers zich aanmelden dan organisatorisch verantwoord is,' schrijft Jan.

Zijn smeekbede, en die van vele anderen, wordt verhoord. In september 1986 wordt de ledenstop tijdelijk opgeheven: er is plaats voor tweeduizend nieuwkomers. Jan is er als de kippen bij en meldt zich aan. Sindsdien is hij weliswaar lid van de Elfstedenvereeniging, maar toch mist hij ook in 1997 de boot, bij de voorlopig laatste editie van de Elfstedentocht. Wrang detail, zeker als je kijkt naar de inhoud van zijn eigen brief: Jan wordt uitgeloot...

Illegaal deelnemen aan een schaatsfestijn als dit, daar wil Jan niets van weten. Jarenlang koestert hij de hoop dat hij toch nog een keer in Leeuwarden op het ijs kan stappen voor de ultieme toertocht over 200 kilometer. Hij zou er ook nu wellicht nog fit genoeg voor zijn. 'Maar ik weet niet of het verstandig is. Je bent ook erg afhankelijk van de weersomstandigheden en de kwaliteit van het ijs. Maar als je valt en een breuk oploopt, dan heb je op mijn leeftijd wel een serieus probleem. Dus waarschijnlijk zal het er voor mij niet meer van komen en heb ik de Elfstedentocht gemist door mijn liefde voor Noorwegen. Spijtig, maar het is niet anders.'